Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

3. juni 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – samarbejde om civilretlige spørgsmål – forordning (EU) nr. 1215/2012 – fastlæggelsen af den internationale kompetence for retterne i en medlemsstat – artikel 5, stk. 1 – arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat – aftale indgået med denne medlemsstats konsulære repræsentation i en anden medlemsstat – arbejdstagerens opgaver – ikke udøvelse af offentlig myndighed«

I sag C-280/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sofiyski Rayonen sad (kredsdomstolen i Sofia, Bulgarien) ved afgørelse af 27. maj 2020, indgået til Domstolen den 25. juni 2020, i sagen

ZN

mod

Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria v grad Valensia, Kralstvo Ispania,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, N. Wahl, og dommerne F. Biltgen og J. Passer (refererende dommer),

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– den bulgarske regering ved M. Georgieva og L. Zaharieva, som befuldmægtigede,

– den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vláčil og I. Gavrilová, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved M. Heller og G. Koleva, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

* Processprog: bulgarsk.

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1), sammenholdt med tredje betragtning til denne forordning.

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem ZN og Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria v grad Valensia, Kralstvo Ispania (Republikken Bulgariens generalkonsulat i Valencia (Spanien), herefter »generalkonsulatet«) vedrørende et krav om betaling af feriegodtgørelse for ikke afholdt årlig betalt ferie.

Retsforskrifter

EU-retten

3 3.-5. og 15. betragtning til forordning nr. 1215/2012 har følgende ordlyd:

»(3) [Den Europæiske Union] har sat sig som mål at bevare og udbygge et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, bl.a. ved at lette adgangen til domstolene, navnlig på grundlag af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser og udenretslige afgørelser om civilretlige spørgsmål. Med henblik på gradvis at indføre et sådant område skal Unionen vedtage foranstaltninger vedrørende samarbejde om civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger, navnlig når de er nødvendige for det indre markeds funktion.

(4) Visse forskelle mellem de nationale regler for retternes kompetence og anerkendelse af retsafgørelser virker hæmmende for det indre markeds funktion. Det er tvingende nødvendigt at have bestemmelser, der kan gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område ensartede og sikre hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser truffet i en medlemsstat.

(5) Sådanne bestemmelser falder ind under samarbejdet om civilretlige spørgsmål efter artikel 81 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

[…]

(15) Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium. Dette kompetencekriterium bør altid kunne gøres gældende, undtagen i enkelte velafgrænsede tilfælde, hvor det på grund af tvistens genstand eller af hensyn til parternes aftalefrihed er berettiget at lægge et andet tilknytningsmoment til grund. For at gøre de fælles regler mere gennemsigtige og undgå kompetencekonflikter bør juridiske personers bopæl defineres selvstændigt.«

4 Forordningens artikel 1, stk. 1, bestemmer:

»1. Denne forordning finder anvendelse på det civil- og handelsretlige område, uanset rettens art. Den omfatter i særdeleshed ikke spørgsmål vedrørende skat, told eller administrative anliggender eller statens ansvar for handlinger og undladelser under udøvelse af statsmagt (*acta jure imperii*).

[…]«

5 Forordningens artikel 5, stk. 1, fastsætter:

»Personer, der har bopæl på en medlemsstats område, kan kun sagsøges ved retterne i en anden medlemsstat i medfør af de regler, der er fastsat i dette kapitels afdeling 2-7.«

6 Forordningens artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat:

1) a) i sager om kontraktforhold ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes
   b) ved anvendelsen af denne bestemmelse, og medmindre andet er aftalt, er opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen:

      – ved salg af varer, det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

      – ved levering af tjenesteydelser, det sted i en medlemsstat, hvor tjenesteydelserne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret
   c) er litra b) ikke relevant, finder litra a) anvendelse.«

7 Afdeling 5 i denne forordning regulerer kompetencen i sager om individuelle arbejdsaftaler. Samme forordnings artikel 20, som er indeholdt i nævnte afdeling, har således følgende ordlyd:

»1. I sager om individuelle arbejdsaftaler afgøres kompetencen efter denne afdeling, jf. dog artikel 6, artikel 7, nr. 5), og, i tilfælde, hvor sagen anlægges mod en arbejdsgiver, artikel 8, nr. 1).

2. Når en arbejdstager har indgået en individuel arbejdskontrakt med en arbejdsgiver, der ikke har bopæl på en medlemsstats område, men er indehaver af en filial, et agentur eller en anden virksomhed i en medlemsstat, anses arbejdsgiveren i sager vedrørende driften af filialen, agenturet eller virksomheden som havende bopæl på denne medlemsstats område.«

8 Forordningens artikel 21, som ligeledes er indeholdt i denne afdeling, bestemmer:

»1. En arbejdsgiver, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges:

a) ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl, eller

b) i en anden medlemsstat:
   i) ved retten på det sted, hvor eller hvorfra arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, eller ved retten på det sidste sted, hvor han sædvanligvis udførte sit arbejde, eller
   ii) såfremt arbejdstageren ikke sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde i et bestemt land, ved retten på det sted, hvor den virksomhed, som har antaget arbejdstageren, er eller var beliggende.

2. En arbejdsgiver, der ikke har bopæl på en medlemsstats område, kan i overensstemmelse med stk. 1, litra b), sagsøges ved en ret i en medlemsstat.«

Bulgarsk ret

Lov om arbejdsforhold

9 Artikel 362 du Kodeks na truda (lov om arbejdsforhold) bestemmer:

»[…] Ansættelsesretlige tvister mellem arbejdstagere – bulgarske statsborgere, der arbejder i udlandet – og bulgarske arbejdsgivere i udlandet er underlagt den kompetente ret i Sofia, mens [disse tvister], når arbejdstageren er sagsøgt, er underlagt den kompetente ret på det sted, hvor arbejdstageren har bopæl.«

Lov om den diplomatiske tjeneste

10 Artikel 21 i Zakon za diplomaticheskata sluzhba (lov om den diplomatiske tjeneste) bestemmer:

»(1) […] Republikken Bulgariens repræsentationer i udlandet er territoriale strukturer under udenrigsministeriet, der varetager diplomatiske og/eller konsulære aktiviteter i et andet land eller over for internationale statslige organisationer.

(2) Repræsentationer i udlandet er:

1. ambassaderne

2. de faste repræsentationer og faste delegationer ved internationale statslige organisationer

3. generalkonsulaterne, konsulaterne, vicekonsulaterne og konsulæragenturerne

4. de diplomatiske kontorer og forbindelseskontorerne

5. de særlige missioner som omhandlet i konventionen om særlige missioner, som blev vedtaget den 8. december 1969 af De Forenede Nationers Generalforsamling […]

(3) Åbning, fastlæggelse af arbejdet og lukning af repræsentationer i udlandet foretages af Ministerski savet [(ministerrådet)] efter forslag fra Ministar na vanshnite raboti [(udenrigsministeriet)]«

11 Artikel 22 i lov om den diplomatiske tjeneste fastsætter:

»(1) Repræsentationen i udlandet består af missionschefen, diplomatisk personale, administrativt og teknisk personale samt tjenestepersonale som omhandlet i Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser vedtaget den 18. april 1961 i Wien […], Wienerkonventionen om konsulære forbindelser vedtaget i Wien den 24. april 1963 […] og konventionen om særlige missioner.

(2) I repræsentationen i udlandet kan der oprettes kontorer alt efter deres art, funktioner og personale.

[…]«

12 Lovens artikel 80 har følgende ordlyd:

»Med skriftligt samtykke fra udenrigsministeren, udstedt på grundlag af en begrundet rapport, kan missionschefen for repræsentationen i udlandet indgå en ansættelseskontrakt med en lokalt bosiddende.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

13 ZN er bulgarsk statsborger med bopæl i Sofia, som har opholdstilladelse i Spanien, hvor hun som tjenesteyder leverede tjenesteydelser knyttet til generalkonsulatets virksomhed.

14 Den 30. april 2019 anlagde ZN i Bulgarien sag mod generalkonsulatet med påstand dels om anerkendelse af hendes ansættelsesforhold, dels om betaling af feriegodtgørelse for ikke afholdt årlig betalt ferie, dvs. 120 ikke-udnyttede årlige feriedage svarende til 30 dage pr. år for perioden fra den 2. januar 2013 til den 29. juni 2017.

15 ZN har anført, at hun i den nævnte periode leverede tjenesteydelser i forbindelse med modtagelse af dokumenter i sager, som var indledt af bulgarske statsborgere på konsulatet, og sagsbehandling heraf i henhold til seks på hinanden følgende kontrakter indgået med generalkonsulatet.

16 ZN har gjort gældende, at Republikken Bulgariens repræsentationer i udlandet i henhold til lov om den diplomatiske tjeneste kun må beskæftige personer i henhold til en ansættelseskontrakt, som formelt regulerer forholdet mellem en arbejdsgiver og den ansatte. Hun har i denne henseende anført, at de indgåede kontrakter opfyldte kravene til indholdet af en ansættelseskontrakt i henhold til bulgarsk ret.

17 Generalkonsulatet har for sin del bestridt de bulgarske retters kompetence til at træffe afgørelse i tvisten i hovedsagen og har gjort gældende, at de spanske retter har kompetence som værende retterne på det sted, hvor ZN's arbejdssted er beliggende.

18 Den forelæggende ret har rejst tvivl om, hvorvidt der foreligger grænseoverskridende virkninger, for så vidt som tvisten i hovedsagen vedrører en bulgarsk arbejdstager og en bulgarsk arbejdsgiver, og deres retsforhold er tæt knyttet til Republikken Bulgarien.

19 Den forelæggende ret har desuden anført, at den bulgarske lov udtrykkeligt bestemmer, at eventuelle tvister vedrørende aftaler indgået mellem en bulgarsk arbejdsgiver etableret i udlandet og en bulgarsk statsborger, der arbejder i udlandet, kun kan behandles af de bulgarske retter. For så vidt som generalkonsulatet er en underinddeling af et bulgarsk statsligt organ, der er etableret i en anden medlemsstat, og dets virksomhed principielt er forbundet med bulgarske statsborgeres tjeneste, finder forordning nr. 1215/2012 derfor ikke anvendelse på tvister mellem statsborgere i en medlemsstat og samme medlemsstats konsulære repræsentationer, der er etableret i en anden medlemsstat.

20 På denne baggrund har Sofiyski Rayonen sad (kredsdomstolen i Sofia, Bulgarien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 5, stk. 1, i forordning (E[U]) nr. 1215/2012, sammenholdt med tredje betragtning til forordningen, fortolkes således, at forordningen finder anvendelse ved bestemmelsen af, om en medlemsstats domstole har international kompetence i en tvist mellem en arbejdstager fra denne medlemsstat og denne medlemsstats konsulære tjeneste på en anden medlemsstats område, eller skal disse bestemmelser fortolkes således, at det er de nationale kompetenceregler i den medlemsstat, hvor begge parter er hjemmehørende, der finder anvendelse på en sådan tvist?«

Om det præjudicielle spørgsmål

21 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, sammenholdt med tredje betragtning til denne forordning, skal fortolkes således, at denne bestemmelse finder anvendelse med henblik på fastlæggelsen af den internationale kompetence for retterne i en medlemsstat til at påkende en tvist mellem en arbejdstager fra en medlemsstat og en konsulær myndighed fra samme medlemsstat, som er beliggende på en anden medlemsstats område.

22 Besvarelsen af det præjudicielle spørgsmål, der vedrører artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, sammenholdt med tredje betragtning til nævnte forordning, kræver, at det fastslås, om forordning nr. 1215/2012 finder anvendelse på den situation, der ligger til grund for tvisten i hovedsagen.

23 I denne henseende skal det for det første undersøges, om tvisten i hovedsagen er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1215/2012, hvilket er det civil- og handelsretlige område som omhandlet i denne forordnings artikel 1, stk. 1.

24 For så vidt som forordning nr. 1215/2012 erstatter Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1), gælder den af Domstolen anlagte fortolkning af sidstnævnte forordnings bestemmelser ligeledes for forordning nr. 1215/2012, når disse to EU-retlige instrumenter kan »sidestilles« med hinanden (dom af 16.11.2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).

25 Det bemærkes i denne henseende, at i medfør af artikel 1, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 44/2001 finder denne forordning anvendelse på det civil- og handelsretlige område. Fortolkningen af begrebet »det civil- og handelsretlige område« har ført til, at visse retsafgørelser udelukkes fra anvendelsesområdet for denne forordning, enten på grund af de faktorer, som karakteriserer retsforholdet mellem parterne i tvisten, eller på grund af tvistens genstand (jf. bl.a. dom af 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

26 Selv om visse tvister mellem en offentlig myndighed og en privatperson kan henhøre under anvendelsesområdet for forordning nr. 1215/2012, således som Domstolen har fastslået, forholder det sig anderledes, når den offentlige myndighed udøver offentligretlige beføjelser. Hvis en af parterne i tvisten udøver offentlig myndighed, fordi denne part udøver beføjelser, som er særligt vidtgående i forhold til de retsregler, der finder anvendelse i forholdet mellem privatpersoner, er en sådan tvist således udelukket fra det civil- og handelsretlige område i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012 (jf. dom af 28.2.2019, Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

27 Hvad angår en tvist, som er opstået mellem en tredjestats ambassade beliggende i en medlemsstat og dennes ansatte, har Domstolen fastslået, at en ambassades opgaver – således som det fremgår af artikel 3 i Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser indgået i Wien den 18. april 1961 – i det væsentlige består i at repræsentere udsenderstaten, at beskytte udsenderstatens interesser og at fremme forbindelserne med modtagerstaten. Under udøvelsen af disse opgaver kan ambassaden ligesom enhver anden offentlig enhed handle jure gestionis og få civilretlige rettigheder og forpligtelser, herunder ved at indgå privatretlige aftaler. Dette er tilfældet, når ambassaden indgår ansættelseskontrakter med personer, som ikke udfører opgaver, der henhører under udøvelsen af offentlig myndighed (dom af 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, præmis 49).

28 Dette er navnlig ligeledes tilfældet, hvis der er tale om en tvist, der angår et generalkonsulat og en person, som leverer tjenesteydelser i form af personlige arbejdsydelser i forbindelse med modtagelse af dokumenter i sager, som var indledt af bulgarske statsborgere på konsulatet, og sagsbehandling heraf, hvilke er ydelser, der ikke henhører under udøvelsen af offentlig myndighed, og som ikke risikerer at gribe ind i Republikken Bulgariens sikkerhedsmæssige interesser (jf. i denne retning dom af 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, præmis 56).

29 Følgelig kan en tvist, der udspringer af en aftale som den i hovedsagen omhandlede, omfattes af anvendelsesområdet for forordning nr. 1215/2012 som det civil- og handelsretlige område. Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at afgøre, om dette er tilfældet med hensyn til alle de faktiske omstændigheder i hovedsagen.

30 Hvad for det andet angår det grænseoverskridende element, som anvendelsen af denne forordning er betinget af, bemærkes, at forordning nr. 1215/2012, samtidig med, at den i 3. og 26. betragtning hertil anvender begrebet »retssager på tværs af landegrænserne«, ikke indeholder nogen definition i denne henseende.

31 Imidlertid definerer artikel 3, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1896/2006 af 12. december 2006 om indførelse af en europæisk betalingspåkravsprocedure (EUT 2006, L 399, s. 1) det tilsvarende begreb »grænseoverskridende sag« som en sag, hvori mindst en af parterne har bopæl eller sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat end den, hvor den ret, som har fået forelagt en anmodning, er beliggende (dom af 7.5.2020, Parking og Interplastics, C-267/19 og C-323/19, EU:C:2020:351, præmis 33).

32 For så vidt som disse to forordninger begge er omfattet af samarbejdet om civilretlige spørgsmål med virkninger på tværs af grænser, skal fortolkningen af de tilsvarende begreber, som EU-lovgiver har anvendt heri, undergives en ensartet fortolkning (dom af 7.5.2020, Parking og Interplastics, C-267/19 og C-323/19, EU:C:2020:351, præmis 35).

33 På grundlag af nævnte artikel 3, stk. 1, har Domstolen fastslået, at for så vidt som rekvirenten i en betalingspåkravsprocedure har hjemsted i en anden medlemsstat end den, på hvis område retssagen føres, har tvisten et grænseoverskridende element og er dermed omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1896/2006 (dom af 7.5.2020, Parking og Interplastics, C-267/19 og C-323/19, EU:C:2020:351, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

34 Det bemærkes i denne henseende, at for så vidt angår ansættelseskontrakter, som en ambassade indgår på vegne af staten, udgør ambassaden en »virksomhed« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 44/2001, når opgaverne for de arbejdstagere, som disse kontrakter er indgået med, er tilknyttet de aktiviteter, som ambassaden udfører i modtagerstaten (dom af 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, præmis 52).

35 Dette gælder så meget desto mere, når ansættelseskontrakten ikke er indgået af en ambassade, men af et generalkonsulat, forudsat at de betingelser, der er opregnet i præmis 48 i dom af 19. juli 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491), er opfyldt.

36 Det må ud fra en analogi fastslås, at generalkonsulatet udgør en »virksomhed« som omhandlet i forordning nr. 1215/2012, eftersom det opfylder de kriterier, der er opstillet i Domstolens praksis. Som territorial struktur under udenrigsministeriet fremtræder generalkonsulatet nærmere bestemt udadtil varigt som en forlængelse af dette ministerium. Generalkonsulatet repræsenterer ministeriet i modtagerstaten, det ledes af en generalkonsul og er egnet til selvstændigt at påtage sig civilretlige rettigheder og forpligtelser. Det følger heraf, at et konsulat kan opfattes som et centrum for erhvervsudøvelse i overensstemmelse med det, der er fastslået i præmis 49 og 50 i dom af 19. juli 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491).

37 Det følger heraf, at når et konsulat udgør en medlemsstats »virksomhed« i en anden medlemsstat, skal en af parterne i tvisten anses for at have sin bopæl eller sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat end den, hvor den ret, for hvilken sagen er indbragt, er beliggende.

38 I denne henseende bemærkes, at de i hovedsagen omhandlede aftaler om levering af tjenesteydelser er blevet indgået i Spanien, og det er i denne samme medlemsstat, at de forpligtelser, der følger af disse kontrakter, er blevet opfyldt.

39 I lyset af det ovenstående skal det fastslås, at tvisten i hovedsagen har grænseoverskridende virkninger.

40 For så vidt som det præjudicielle spørgsmål begrænser sig til anvendelsen af forordning nr. 1215/2012 og ikke vedrører fastlæggelsen af de bulgarske eller spanske retters kompetence i den foreliggende sag, tilkommer det den forelæggende ret at drage konklusionerne med hensyn til anvendelsen af artikel 362 i den bulgarske lov om arbejdsforhold.

41 Under disse omstændigheder skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, sammenholdt med tredje betragtning til denne forordning, skal fortolkes således, at denne bestemmelse finder anvendelse med henblik på fastlæggelsen af den internationale kompetence for retterne i en medlemsstat til at påkende en tvist mellem en arbejdstager fra en medlemsstat, som ikke udfører opgaver, der henhører under udøvelsen af offentlig myndighed, og en konsulær myndighed fra samme medlemsstat, som er beliggende på en anden medlemsstats område.

Sagsomkostninger

42 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 5, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, sammenholdt med tredje betragtning til denne forordning, skal fortolkes således, at denne bestemmelse finder anvendelse med henblik på fastlæggelsen af den internationale kompetence for retterne i en medlemsstat til at påkende en tvist mellem en arbejdstager fra en medlemsstat, som ikke udfører opgaver, der henhører under udøvelsen af offentlig myndighed, og en konsulær myndighed fra samme medlemsstat, som er beliggende på en anden medlemsstats område.

Underskrifter